

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 47 ust. 1 pkt 1 lit. a i b ustawy dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, 1160 i ...), zwanej dalej „ustawą – Prawo oświatowe”.

Wydanie nowego rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym wynika ze zmian przewidzianych projektem ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1857 i 1912), zwanej dalej „projektem ustawy”, których wejście w życie jest planowane na dzień 1 września 2026 r. Ww. projekt ustawy zmienia m.in. definicję podstawy programowej wychowania przedszkolnego i podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Zgodnie z art. 47 ust. 1 pkt 1 lit. a i b ustawy – Prawo oświatowe minister właściwy do spraw oświaty i wychowania ma określić podstawę programową wychowania przedszkolnego i podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Jednocześnie art. 13 i art. 14 projektu ustawy przewiduje sukcesywne wdrażanie nowej podstawy programowej, tj. od roku szkolnego 2026/2027 w:

- 1) klasie I i IV szkoły podstawowej;
- 2) szkołach podstawowych – dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Tym samym w okresie przejściowym trwającym do roku szkolnego 2030/2031 w odpowiednich klasach szkoły podstawowej będzie obowiązywać, do zakończenia cyklu kształcenia, dotychczasowa podstawa programowa kształcenia ogólnego.

Z uwagi na powyższe, projekt rozporządzenia obejmuje podstawę programową:

- 1) wychowania przedszkolnego;
- 2) kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej;

- 3) kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej – dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Projekt podstawy programowej wychowania przedszkolnego i podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, został opracowany przez ekspertów Instytutu Badań Edukacyjnych – Państwowego Instytutu Badawczego, zwanego dalej „IBE-PIB”. W 2024 r. Minister Edukacji zlecił IBE-PIB przygotowanie wniosków z badań na temat poziomu kompetencji polskich absolwentów oraz najważniejszych wyzwań w obszarze kształcenia ogólnego w szkołach. Prace nad przygotowaniem propozycji kompleksowej zmiany podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego były prowadzone od 2024 r. W oparciu o przeprowadzone prace analityczne IBE-PIB zdefiniował, że kluczową przesłanką dla reformy programowej jest brak równowagi między wymiarami kształcenia (wiedza przedmiotowa / kompetencje / sprawczość). Polska szkoła skutecznie buduje wiedzę i umiejętności uczniów (przedmiotowe). Konieczne są natomiast zmiany, które pomogą wszystkim uczniom korzystać ze zdobytej wiedzy, także poza szkołą.

Prace eksperckie nad projektem podstawy programowej wychowania przedszkolnego i podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej rozpoczęły się w marcu 2025 roku. Pełne informacje na temat przebiegu prac nad przygotowaniem projektów ww. podstaw programowych, są dostępne na stronie internetowej IBE-PIB¹⁾ oraz stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej²⁾.

Nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej:

- 1) jasno i precyzyjnie określa cele kształcenia i oczekiwane efekty uczenia się;
- 2) jest precyzyjna w taki sposób, że można w oparciu o nią tworzyć narzędzia diagnostyczne i przeprowadzać egzaminy oraz efektywnie udzielać wsparcia uczniom w procesie uczenia się oraz na tyle elastyczna, aby nauczyciele mogli ją realizować według własnego pomysłu i w sposób uwzględniający zróżnicowane potrzeby edukacyjne uczniów;
- 3) jest spójna wewnętrznie i między przedmiotami;

¹⁾ <https://ibe.edu.pl/pl/aktualnosci/3331-projekty-podstaw-programowych-przygotowane-przez-ekspertow-ibe-pib>

²⁾ <https://reforma26.men.gov.pl/o-reformie/>

- 4) ma urealniony zakres – oczekiwane efekty uczenia się są adekwatne do potrzeb uczniów oraz możliwe do zrealizowania/osiągnięcia w szkole;
- 5) jest skoncentrowana na budowaniu kompetencji uczniów, a nie tylko zapamiętywaniu informacji;
- 6) jest zorientowana na głębokie uczenie się, aby stwarzać uczniom okazje do stosowania zdobytej wiedzy i umiejętności w rozwiązywaniu realnych problemów, także poza szkołą;
- 7) traktuje rozwój kompetencji przekrojowych oraz sprawczości jako najbardziej niedoceniane elementy dotychczasowych doświadczeń szkolnych;
- 8) obejmuje wymagania w zakresie doświadczeń edukacyjnych wzmacniających sprawczość;
- 9) jest opisana językiem efektów uczenia i stanowi jednocześnie wymagania egzaminacyjne.

Załącznik nr 1 do projektu rozporządzenia określa podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego.

Zgodnie z zaproponowaną w projekcie ustawy definicją podstawy programowej wychowania przedszkolnego podstawa programowa wychowania przedszkolnego określa zestaw ogólnych celów kształcenia, wychowania i opieki oraz kompetencji i zadań przedszkola w tym zakresie, sposoby organizowania środowisk edukacyjnych, a także zestaw oczekiwanych osiągnięć dziecka na koniec wychowania przedszkolnego i wymagań dotyczących doświadczeń edukacyjnych oraz warunki i sposób realizacji tej podstawy programowej.

Załącznik nr 2 określa podstawę programową dla szkoły podstawowej.

Zgodnie z zaproponowaną w projekcie ustawy definicją podstawy programowej kształcenia ogólnego podstawa programowa dla szkoły podstawowej określa zestaw ogólnych celów kształcenia i wychowania oraz kompetencji i zadań szkoły w tym zakresie, sposoby organizowania środowisk edukacyjnych, a także zestaw celów nauczania poszczególnych zajęć edukacyjnych, oczekiwanych efektów uczenia się i wymagań dotyczących doświadczeń edukacyjnych oraz warunki i sposób realizacji tej podstawy programowej.

We wstępie podstawy programowej dla szkoły podstawowej, tj. w części ogólnej, zostały określone ogólne cele kształcenia i wychowania oraz zadania szkoły w tym zakresie,

kompetencje, które powinny być kształcone i rozwijane na tym etapie edukacyjnym, a także sposoby organizowania środowisk edukacyjnych, które są punktem odniesienia dla warunków i sposobu realizacji podstawy programowej edukacji wczesnoszkolnej i podstaw programowych poszczególnych przedmiotów nauczanych w szkole podstawowej.

Szerzej niż w dotychczasowej podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej określono działalność wychowawczą szkoły, w tym zakres zagadnień, które powinny być podejmowane na zajęciach z wychowawcą.

Kształcenie w szkole podstawowej zostało podzielone na dwa etapy edukacyjne:

- 1) I etap edukacyjny: klasy I–III szkoły podstawowej – edukacja wczesnoszkolna;
- 2) II etap edukacyjny: klasy IV–VIII szkoły podstawowej.

Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej (klasy I–III szkoły podstawowej) ma charakter zintegrowany, skoncentrowany wokół kompetencji fundamentalnych (językowych, matematycznych, cyfrowych i ruchowych), kompetencji przekrojowych (rozwiązywanie problemów, współpraca i dbanie o innych, myślenie krytyczne oraz kreatywne, dbanie o siebie i kierowanie sobą) oraz sprawczości.

W przypadku II etapu edukacyjnego podstawa programowa jest określona dla poszczególnych przedmiotów tj.:

- języka polskiego, języka obcego nowożytnego, muzyki, plastyki, historii, edukacji obywatelskiej, przyrody, matematyki, informatyki, zajęć praktyczno-technicznych, wychowania fizycznego, edukacji zdrowotnej, etyki, języka mniejszości narodowej lub etnicznej, języka regionalnego – języka kaszubskiego – w klasach IV–VI szkoły podstawowej,
- języka polskiego, języka obcego nowożytnego, drugiego języka obcego nowożytnego, muzyki, plastyki, historii, edukacji obywatelskiej, geografii, biologii, chemii, fizyki, matematyki, informatyki, wychowania fizycznego, edukacji dla bezpieczeństwa, edukacji zdrowotnej, etyki, języka mniejszości narodowej lub etnicznej, języka regionalnego – języka kaszubskiego – w klasach VII i VIII szkoły podstawowej.

W projekcie podstawy programowej, zgodnie z zaproponowaną w projekcie ustawy definicją podstawy programowej kształcenia ogólnego, określenie „treści nauczania – wymagania

szczegółowe” zostało zastąpione określeniem „oczekiwane efekty uczenia się i wymagania dotyczące doświadczeń edukacyjnych”. Zgodnie z ustawą z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 1606) pojęcie „efekty uczenia się” jest definiowane jako wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się. Określenie „efekty uczenia się” lepiej oddaje współczesne rozumienie procesu uczenia się, akcentując aktywną rolę i podmiotowość ucznia w tym procesie. Proponowane podejście jest stosowane w wielu systemach edukacyjnych świata, w których uwaga szkół koncentruje się na efektach procesu uczenia się (efektach występujących po stronie ucznia), a nie treściach wykładanych czy wymaganych przez nauczyciela. Podejście to zwraca uwagę na konieczność uwzględnienia w efektach pracy szkoły oczekiwań dotyczących rozwoju wiedzy uczniów, ich kompetencji oraz sprawczości. Określenie „treści nauczania” jest wąskie i nie obejmuje wszystkich tych wymiarów.

Należy przy tym podkreślić, że już od 2009 r. podstawa programowa jest formułowana językiem efektów kształcenia, tzn. obejmuje nie tylko wskazanie treści, ale także czasowniki operacyjne określające, co uczeń powinien potrafić na zakończenie procesu uczenia się. W proponowanej podstawie programowej w oczekiwanych efektach uczenia się są uwzględnione zarówno wiedza i umiejętności przedmiotowe, jak i kompetencje (fundamentalne i przekrojowe), które są konieczne do wykorzystywania tej wiedzy. Wymagany zakres wiedzy i umiejętności jest sformułowany precyzyjnie, ponieważ jest jednocześnie podstawą przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty.

Z kolei doświadczenia edukacyjne to sytuacje edukacyjne, w których powinien uczestniczyć każdy uczeń, a które w sposób celowy wspierają rozwój kompetencji przekrojowych i sprawczości. Doświadczenia edukacyjne wspierają realizację oczekiwanych efektów uczenia, opisując sytuacje edukacyjne, w których można je zdobywać, oraz uzupełniają te efekty o elementy rozwijania kompetencji przekrojowych i sprawczości, których nie da się ukazać przez pryzmat przedmiotowych efektów uczenia się.

Ponadto, zgodnie z przewidzianą w projekcie ustawy zmianą, polegającą na dodaniu ust. 3a pkt 1 w art. 47 ustawy – Prawo oświatowe, w projekcie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w przypadku części przedmiotów zostały wyodrębnienie moduły tematyczne, które są poświęcone konkretnym zjawiskom mającym interdyscyplinarny charakter. Wprowadzenie ich wynika z potrzeby holistycznego spojrzenia na edukację i przygotowania uczniów do funkcjonowania w złożonej rzeczywistości. Moduły pozwalają na integrowanie wiedzy z różnych przedmiotów wokół istotnych zagadnień i problemów. Są to

ważne i aktualne kwestie międzyprzedmiotowe, które odpowiadają na najważniejsze wyzwania współczesności.

Projekt podstawy programowej dla szkoły podstawowej przewiduje sześć modułów tematycznych w ramach poniższych zajęć edukacyjnych/przedmiotów:

- 1) moduł bezpieczeństwo i obrona – edukacja wczesnoszkolna, zajęcia praktyczno-techniczne, wychowanie fizyczne, edukacja dla bezpieczeństwa;
- 2) moduł medialny – język polski, informatyka, zajęcia praktyczno-techniczne, geografia, edukacja obywatelska;
- 3) moduł filozoficzny – etyka, język polski, historia;
- 4) moduł ekonomiczno-finansowy – edukacja wczesnoszkolna, zajęcia praktyczno-techniczne, matematyka, geografia, edukacja obywatelska;
- 5) moduł klimatyczny – przyroda, geografia, biologia, chemia, fizyka, edukacja zdrowotna, zajęcia praktyczno-techniczne;
- 6) moduł kultura – edukacja wczesnoszkolna, język polski, historia, plastyka, muzyka.

Wskazanie w podstawie programowej modułów tematycznych czyli efektów uczenia się, które skupiają się wokół określonego zagadnienia lub zjawiska o interdyscyplinarnym i wielowymiarowym charakterze nie oznacza, że nauczyciele przedmiotów, w których wyodrębniony został dany moduł muszą wspólnie realizować dane zagadnienie, choć oczywiście mogą. Powinni natomiast uświadomić uczniom, że podobne zjawiska można badać na różne sposoby, korzystając z narzędzi wielu dziedzin wiedzy, a jednocześnie realizować wspólne, ważne cele edukacyjne. Na przykład w ramach modułu kultura uczniowie poznają sposoby analizowania i interpretowania dzieł artystycznych z perspektywy plastyki, muzyki czy języka polskiego. Dopiero ta wielość perspektyw pozwala im stawać się świadomymi odbiorcami kultury.

Dodatkowo, zgodnie z przewidzianą w projekcie ustawy zmianą ustawy – Prawo oświatowe polegającą na dodaniu w art. 47 ust. 3a pkt 1, w przypadku części przedmiotów projekt podstawy programowej zawiera również fakultatywne efekty uczenia się. W zależności od przedmiotu nauczyciel samodzielnie lub w porozumieniu z uczniami dokonuje wyboru dodatkowych treści – fakultatywnych efektów uczenia się, których celem jest wzbogacenie wiedzy – zgodnie z potrzebami i zainteresowaniami uczniów.

Tak jak obecna podstawa programowa, również proponowana w niniejszym projekcie podstawa programowa dla szkoły podstawowej w zakresie poszczególnych zajęć edukacyjnych / przedmiotów obejmuje część pn. Warunki i sposób realizacji, w której

zawarte są najistotniejsze kwestie, które powinni uwzględniać nauczyciele przy opracowaniu lub wyborze oraz realizacji programu nauczania danych zajęć edukacyjnych / przedmiotu.

Załącznik nr 3 określa podstawę programową dla szkoły podstawowej dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Zgodnie z zaproponowaną w projekcie ustawie definicją podstawy programowej kształcenia ogólnego podstawa programowa dla szkoły podstawowej dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym określa zestaw ogólnych celów kształcenia i wychowania oraz kompetencji i zadań szkoły w tym zakresie, sposoby organizowania środowisk edukacyjnych, a także zestaw celów nauczania poszczególnych zajęć edukacyjnych, oczekiwanych efektów uczenia się i wymagań dotyczących doświadczeń edukacyjnych oraz warunki i sposób realizacji tej podstawy programowej.

W projekcie tej podstawy programowej zaproponowano odmienną od dotychczasowej hierarchię celów kształcenia oraz uzupełniono oczekiwane efekty uczenia się o szczególnie istotne z perspektywy funkcjonowania uczniów z umiarkowaną lub znaczną niepełnosprawnością intelektualną treści, tj. z zakresu edukacji zdrowotnej oraz edukacji obywatelskiej, rozszerzono treści w obszarze matematycznym i językowym, wyeksponowano treści związane z kształtowaniem postaw etycznych i społecznych oraz rozszerzono treści związane z rozwijaniem kompetencji cyfrowych uczniów.

Projekt tej podstawy został przygotowany z uwzględnieniem funkcjonalnego podejścia do edukacji, opartego na założeniach modelu biopsychospołecznego oraz wytycznych Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Kluczowym elementem tego podejścia jest odniesienie się do dziewięciu obszarów funkcjonowania określonych w Szkolnej Ocenie Funkcjonalnej. Stanowią one podstawę do planowania działań dydaktycznych i wychowawczych.

Proponuje się, aby rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 września 2026 r.

Projekt rozporządzenia nie zawiera przepisów technicznych wymagających notyfikacji w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Przedmiot regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt rozporządzenia nie podlegał ocenie w zakresie oceny skutków regulacji w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806 oraz z 2025 r. poz. 408).

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2025 r. poz. 1480).

Odnosząc się do § 12 pkt 1 w związku z § 132 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283) należy stwierdzić, że projekt rozporządzenia uwzględnia regulacje, w stosunku do których nie ma możliwości, aby mogły być podjęte za pomocą alternatywnych środków.